

Naša budúcnosť je lokálna: cesta k ekonomike šťastia

Z anglického originálu / English title: *Local is Our Future: Steps to an Economics of Happiness* (úryvok z knihy / book excerpt)

Autorka/ written by: Helena Norberg-Hodge – zakladateľka a riaditeľka/ Founder & Director Local Futures

Preložila/ translated by: Veronika Knihova

Aby náš druh mohol mať nejakú budúcnosť, musí sa začať správať lokálne.

Dobrou správou je, že cesta k tejto budúcnosti už začína byť vyšliapaná. Zmena sa však deje mimo obrazoviek hlavných médií. Stáročia starý princíp: „čím viac tým lepšie“ postupne stráca na sile a je nahradzovaný omnoho jemnejším „ženskejším“ princípom, ktorý kladie dôraz na ľudskú spokojnosť a ekologické myslenie. Ľudia začínajú chápať, že zdrojom pravého ľudského šťastia je vzájomné prepojenie medzi sebou navzájom a prepojenie s prírodou. Každý deň vznikajú nové a nové iniciatívy, ktoré môžu byť potencionálne veľmi užitočné.

Zároveň sa šíri silné povedomie, a to od obyčajných ľudí až po akademickú obec, že tá pravá ekonomika, na ktorej sme sto percentne závislí pri napĺňaní našich potrieb, sa skrýva v prírode. Jedine ak sa odvrátíme od nášho súčasného chápania ekonomiky (globálny trh riadený korporáciami) smerom k diverzifikovaným lokálnym systémom, budeme schopní ísť cestou, ktorá odráža toto porozumenie.

Tragédiou je, že politickí a ekonomickí lídri ostávajú voči tejto realite zaslepení a vedú nás cestou, ktorá sľubuje len to, že biotechnológie nakrmiť svet, internet umožní rast korporáciám, robotika oslobodí ľudí od namáhavého fyzického a psychického úsilia a z neustále rastúceho bohatstva jedného percenta populácie nejakým zázrakom bude profitovať aj chudoba.

Ako vyzerá táto budúcnosť? Ray Kurzweil zo spoločnosti Google nám vysvetľuje, že naše jedlo bude pochádzať z „výškových budov kontrolovaných umelou inteligenciou, v ktorých sa bude „pestovať“ aj in vitro klonované mäso“. Podľa Elon Muska zo spoločnosti Tesla, je „výstavba mesta na Marse pre ľudstvo rozhodujúca, pretože má maximalizovať možnosť jeho prežitia“ a „tunely až do výšky tridsiatich úrovní majú oslobodiť najviac osídlené mestá na Zemi od dopravných zápch. Goldman Sachs vysvetľuje, že digitalizácia každodenne používaných objektov „vytvorí prepojenia medzi strojmi, ľuďmi a internetom, čo povedie k vytvoreniu nových 'ekosystémov', ktoré umožnia vyššiu produktivitu, lepšiu energetickú účinnosť a vyššie zisky“.

Na tieto myšlienky sa v dnešnej dobe poukazuje ako na vizionárske a odvážne, ale sľubujú nám len pokračovanie súčasných dominantných trendov, a to neo- koloniálnu expanziu, urbanizáciu a komodifikáciu a sú ničím iným len rôznymi módnymi prístrojmi. Čo nám ale nepovedia je, že každá úroveň tohto systému mrhá tým najcennejším prirodzeným zdrojom, a tým je ľudská energia a práca, ktorý potom

skončí ako odpad. Naše dane zároveň prispievajú k dramatickému nárastu

využívania energie a obmedzených prírodných zdrojov. Sme súčasťou systému, ktorý vytvára hromadnú nezamestnanosť, chudobu a znečistenie.

Tento systém nie je prejavom vôle väčšiny: práve naopak, boli sme aktívne vylúčení z vyjadrovania vlastných názorov. Neverím však ani v to, že povidky o "dobrých proti zlým" by presne opisovali danú situáciu. Je pravda, že ľudia, ktorí vedome presadzujú korporátnu monokultúru, predstavujú iba nepatrný zlomok svetovej populácie (možno menej ako 10 000 jednotlivcov na celom svete), ale sú tak uchvátení abstraktnými ekonomickými modelmi a ukazovateľmi, že sú často zaslepení voči účinkom ich rozhodnutí na reálny svet.

V istom zmysle nás tento systém všetkých chytil do pasce. Dokonca aj generálni riaditelia veľkých korporácií a bánk sú motivovaní špekuláciami na trhu, aby v krátkom čase dosiahli zisk a naplnili ciele. Sú pod intenzívnym tlakom, ktorý ich núti zostať na vrchole kvôli strachu zo straty pracovného miesta a sklamaniu akcionárov. Je to teda samotný systém, ktorý je za to zodpovedný a ktorý musí byť zmenený, nie zameniteľní jednotlivci, ktorí v ňom majú moc.

Ako som však povedala na začiatku, nie je to jediný smer, ktorým sa svet uberá. Ľudia po celom svete bažia po hlbokom prepojení v komunite a spojení s prírodou, tak ako tomu bolo po väčšinu našej existencie. Zdola nahor je presadzovaná zásadná zmena smerovania. Nie je to vízia high-tech vynálezov a talentu na akumuláciu peňazí, ktorá je postavená na fetišoch niekoľkých miliárdárov: namiesto toho vychádza z hlbokej skúsenosti toho, čo znamená byť človekom.

Ľudia všetkých kontinentov a rozdielnych kultúr sa stretávajú, aby spolu nanovo utkali sociálnu štruktúru a prepojili sa so Zemou a jej ekosystémami. Budujú prosperujúce miestne ekonomiky a medzigeneračné spoločenstvá, ktoré poskytujú zmysluplnejšiu a produktívnejšiu prácu. Od komunitných záhrad po farmárske trhy, od alternatívnych vzdelávacích priestorov až po miestne obchodné spolky a družstvá. Ich spoločným menovateľom je obnovenie miestnych vzťahov, ktoré odrážajú pretrvávajúcu a vrozenú ľudskú túžbu po láske a spojení.

Tieto lokálne iniciatívy dôrazne demonštrujú to, že problém nie je v ľudskej povahe, práve naopak - je to ne-ľudská mierka technicko-ekonomickej monokultúry, ktorá infiltrovala a zmanipulovala naše túžby a potreby. Ešte lepšie som porozumela, keď som začala pozorovať čo sa stane, keď sa ľudia navrátia k ľudskej mierke a vzájomným kontaktom; videla som, ako sa väzni transformovali, problematickí tínedžeri našli svoj zmysel a cieľ, depresia sa vyliečila a sociálne, etické a medzigeneračné priepasti sa prepojili.

V mnohých prípadoch tieto iniciatívy pramenia skôr zo zdravého rozumu než zo zámeru "zmeniť svet", ale spoločne aj tak reprezentujú silnú výzvu pre usporiadanie spoločnosti a dôraz kladú na veľmi odlišnú víziu budúcnosti.

Toto vznikajúce hnutie ide nad rámec konvenčnej ľavo-pravej dichotómie. Je to o tom,

aby mohli prekvitať rozmanité ľudské hodnoty a sny súčasne s kultúrou,

ktorá je súčasťou prírody. Znamená to, že spoločnosti sa môžu posunúť a zmierniť svoju závislosť na vzdialených, nezodpovedných monopoloch, ktoré naplňajú naše základné potreby mechanizovanými monokultúrnymi systémami s vysokými vstupmi niekde na opačnej strane sveta, smerom k prospešnej miestnej a remeselnej výrobe, ktorá bude naplňovať miestne potreby. Dôraz sa kladie na skutočné potreby a nie na umelé želania, ktoré vytvárajú obchodníci a špecialisti na reklamu v snahe podnietiť konzum a nekonečný rast.

Lokálnosť znamená vytrhnutie sa z vysoko nestabilných vykorisťovateľských bublín špekulácií a dlhov späť k reálnej ekonomike - na rozhranie medzi ľuďmi a prírodou. Namiesto množstva ton dokonale tvarovanej mrkvy a odpadu, ktorý vzniká z tej 'nedokonale' (praktika obchodných reťazcov), lokálne trhy vyžadujú rozmanitosť produktov, a tým stimulujú rôznorodejšiu a ekologickjšiu výrobu. To znamená viac potravín s oveľa menším počtom strojov a chemikálií, viac rúk v teréne, a teda zmysluplnejšie zamestnanie. Znamená to aj dramatické zníženie emisií CO₂, obmedzenie potreby plastových obalov, viac priestoru pre biodiverzitu, väčší obeh peňazí v rámci miestnych komunít, viac osobných stretnutí medzi výrobcami a spotrebiteľmi a viac prosperujúcich kultúr, ktoré sú založené na skutočnej vzájomnej závislosti.

Môže to znieť utopicky, ale keď prestaneme byť závislí od vysoko centralizovaných automatizovaných systémov v oblastiach ako zdravotníctvo a vzdelávanie, môžeme vyvážiť pomery medzi lekárom a pacientom, medzi učiteľom a študentom, a tým vytvoriť priestor pre individuálne potreby a schopnosti.

To je to, čomu hovorím lokálny efektívny 'multiplikátor riešenia', ktorý presahuje naše potravinové systémy. V slepom, odpojenom a nadmerne špecializovanom systéme globálnej monokultúry som videla obydlia postavené z importovanej ocele, plastov a betónu, zatiaľ čo duby, ktoré rástli na mieste boli zoťaté a premenené na drevnú štiepku. Naopak skrátenie vzdialenosti v podstate znamená kreatívnejšie využívanie dostupných zdrojov. Môže to znieť utopicky, ale ak sa vzdáme závislosti na vysoko centralizovaných a automatizovaných systémoch v oblastiach zdravotníctva a vzdelávania, môžeme obnoviť rovnováhu medzi lekárom a pacientom a medzi učiteľom a študentom, a tým vytvoriť priestor pre individuálne potreby a schopnosti.

Je prirodzené predstavovať si svet v ktorom niet nezamestnaných. Nezamestnanosť je len politické rozhodnutie urobené na základe súčasnej "čím viac, tým lepšie" mantry, ktorá je založená na efektivite a centralizovanom vytváraní zisku. Keďže politická ľavica aj pravica tejto mantre prepadli, občania boli ponechaní bez skutočnej alternatívy.

Ak posilníme ekonomiku s ľudským rozmerom, spôsob akým robíme rozhodnutia sa zmení. Nielenže vytvoríme systémy, ktoré sú dostatočne malé na to, aby sme ich mohli ovplyvňovať, ale tiež sa staneme súčasťou siete vzťahov, ktorá ovplyvňuje naše činy a uhly pohľadu na hlbokej úrovni. Viditeľné zvýšenie nášho vplyvu na komunitu a lokálne ekosystémy bude viesť k povedomiu, ktoré pramení

s vlastnej skúsenosti a ktoré nám umožní, aby sme sa cítili byť dostatočne oprávnení robiť zmeny a zároveň cítili pokoru nad zložitou životou okolo nás.

Lokálnosť nám umožňuje od samotnej podstaty uvidieť konštantne sa vyvíjajúcu a neustále sa meniacu povahu univerza. Namiesto toho, aby sme sa pozerali na svet cez slová, nemeniteľné koncepty a číslce, uvedomíme si, že každý človek, zvierka, či rastlina je jedinečná a časom podlieha zmene. Lokálnosť nám prepožičiava dostatočnú blízkosť a tempo potrebné na precítenie tejto úplnosti a radosti zo života, ktorá je integrovanou súčasťou žijúcej siete vzájomných vzťahov.

Máme na výber dve radikálne odlišné cesty. Jedna nás neúprosne a rýchlym krokom ťahá smerom k obrovskému, monokultúrnemu technologickému rozvoju. Je to cesta, ktorá nás oddeľuje od seba navzájom a od prírody a ktorá urýchľuje náš sociálny a ekologický úpadok. Druhá cesta je cestou zvolnenia, redukovania veľkosti podnikov a budovania hlbších vzťahov a užitočných prepojení v snahe obnoviť sociálne a ekonomické štruktúry, ktoré sú nevyhnutné pre naplnenie našich materiálnych a ľudských potrieb, spôsobom, ktorý vyživuje jedinou planétu, ktorú máme.

Knihu Local is Our Future si môžete objednať online tu:

<https://www.localfutures.org/store/Local-is-Our-Future-p140051233>

This is an excerpt from the first chapter of Local is Our Future: Steps to an Economics of Happiness, a new book by Helena Norberg-Hodge, published by Local Futures in July 2019.

Paperback copies of Local is Our Future are available to order from Local Futures' online store: <https://www.localfutures.org/store/Local-is-Our-Future-p140051233>